



Electronic Cumhuriyet Journal of Communication

| ecider.cumhuriyet.edu.tr |

Founded: 2017

Available online, ISSN: 2667-4246

Publisher: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Analysis of Turkey-Syria News Published in Azerbaijani Newspapers in the Context of Turkey's Syria Foreign Policy

Firat Yolcu^{1,a,*}¹ Tomer, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 01/11/2022

Accepted: 19/01/2023

ABSTRACT

In this study, the concepts of news, news value, objectivity in news and bias in news are examined in context liberal media theory. The news of "525-ci Qazet", "Adalet", "Kaspi" and "Yeniçağ" newspapers published in Azerbaijan between 25.02.2020 and 25.03.2020 in the context of Turkey's Syria foreign policy were analyzed by content analysis method. In the content analysis applied to the news and news headlines, an evaluation was made by ranking the news and the judgment of the news headlines in three categories as positive, negative and neutral approach to Turkey's Syrian foreign policy. Quantitative and qualitative evaluations were made on the news that is the subject of the research in terms of text content type, the countries included in the news content, news sources and images used in the news. With these evaluations, it has been tried to determine the attitude of the newspapers towards the Syrian foreign policy of Turkey and the factors affecting this attitude, with the example taken from the written press of Azerbaijan, which Turkey has positioned as a friendly and brotherly country.

Key Words: Turkey, Syria, news, foreign policy, Azerbaijan newspapers.

Türkiye'nin Suriye Dış Politikası Bağlamında Azerbaycan Gazetelerinde Yayımlanan Türkiye-Suriye İçerikli Haberlerin Analizi

Süreç

Geliş: 01/11/2022

Kabul: 19/01/2023

Copyright



This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

Öz

Bu çalışmada liberal medya kuramının haber, haber değeri, haberde objektiflik ve haberde yanlılık kavramları bağlamında Azerbaycan'da yayımlanan "525-ci Qazet", "Adalet", "Kaspi" ve "Yeniçağ" gazetelerinin 25.02.2020-25.03.2020 tarihleri arasında Türkiye'nin Suriye dış politikasını konu alan haberleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Haberlere ve haber başlıklarına uygulanan içerik analizinde haberler ve haber başlıklarının yargısı, Türkiye'nin Suriye dış politikasını olumlu bulma, olumsuz bulma ve nötr yaklaşma olmak üzere üç kategoride sıralanarak bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırma konusunu oluşturan haberler üzerinde ayrıca yazı içeriklerinin türü, haberlerin içeriğinde yer alan ülkeler, haber kaynakları ve haberlerde kullanılan görseller yönüyle de nicel ve nitel değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu değerlendirmelerle Türkiye'nin dost ve kardeş ülke olarak konumlandığı Azerbaycan'ın yazılı basınından alınan örneklerle gazetelerin Türkiye'nin Suriye dış politikasına karşı sergiledikleri tutum ve bu tutumu etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Suriye, haber, dış politika, Azerbaycan gazeteleri.^a firatyolcu@cumhuriyet.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-2408-7502>

How to Cite: Yolcu, F. (2023). Türkiye'nin Suriye Dış Politikası Bağlamında Azerbaycan Gazetelerinde Yayımlanan Türkiye-Suriye İçerikli Haberlerin Analizi, Electronic Cumhuriyet Journal of Communication, 5(1): 32-39.

Giriş

Azerbaycan yazılı basınının Türkiye'nin Suriye dış politikasına yaklaşımı araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Liberal medya kuramı, basın dış politika haberlerinde ülkesinin menfaatleri doğrultusunda bir yayın politikası izleyebileceği düşüncesine yer vermektedir. Araştırmada, Azerbaycan yazılı basınının Türkiye'nin Suriye dış politikasında ülkesinin politikalarına uygun bir yayın anlayışına sahip olduğu düşünülmektedir. Bu varsayımdan hareketle gazetelerin Türkiye'nin Suriye dış politikasına yönelik haberlerinin bakış açısını belirlemek ve bu bakış açısını liberal medya kuramı bağlamında değerlendirmek araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın kuramsal bölümünde Suriye'de yaşanan gelişmeler ve Türkiye'nin Suriye politikası ile Azerbaycan ve yazılı basını hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde ayrıca liberal medya kuramının haber anlayışı; haber, haberde yanlılık ve objektiflik kavramları etrafında tartışılmıştır. Çalışmanın araştırma bölümünde Azerbaycan'da günlük olarak yayımlanan "525-ci Qazet", "Kaspi", "Adalet" ve "Yeniçağ" adlı dört gazete örneklem olarak seçilmiştir. "525-ci Qazet" ve "Adalet" gazeteleri ulusal dilde, "Kaspi" gazetesi ulusal dil ve Rusçada, "Yeniçağ" gazetesi ise ulusal dilin yanında Türkçe ve Rusça yayın yapmaktadır. Genel kamuoyunu yansıttığı düşünülen bu dört gazetenin seçilmesinde, Türkiye ve Suriye gündemli haberlerin Türkiye ve Rusya bağlamında oluşturulduğundan hareketle, ulusal dilin yanında 2 gazetenin Rusça, 1 gazetenin de Türkçe yayın yapması ve gazetelerin web sayfalarının işlevsel bir biçimde kullanılıyor olması etkili olmuştur. Gazetelerin 2020 yılı 25 Şubat ve 25 Mart tarihleri arasında yayımlanan haberlerinde Türkiye'nin Suriye dış politikasıyla ilgili 114 haber tespit edilmiş ve bu haberler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Haberler ilk olarak bir dil uzmanı yardımıyla Türkiye Türkçesine aktarılmış ve haberlere içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi Berelson'a göre "iletişimin belirgin içeriğinin objektif, sistematik ve niceliksel tanımlarını yapan bir araştırma tekniği" (Gökçe, 2001, s. 7) ve Merten'e göre de "sosyal gerçeğin belirgin özelliklerinden, içeriğin belirgin olmayan özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak yoluyla sosyal gerçeği araştıran bir yöntem" (Gökçe, 2001, s. 25) olarak açıklanmaktadır. İçerik analizinde, kavramların net bir biçimde tanımlanması, kategorilerin neye göre oluşturulduğu, hangi içeriğin hangi kategoriye ait olduğu gibi hususlara çok dikkat edilmesi gerekmektedir (Berger, 1991, s. 26). Verilerin analiz sürecinde, iletişim süreçlerini içeren araştırmalarda çok ayrıntılı kodlama yapma gerekliliğine (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 233) dikkat edilmiş ve kodlar belirgin, açık ve ayrıntılı bir biçimde kodlama cetveline yansıtılmıştır. Haber ve haber başlıkları yargısı bakımından olumlu, olumsuz ve nötr olarak kodlama cetveline işlenmiş; haber konusunun içeriğini oluşturan ülkeler, haber türleri, haber kaynakları ve haberde kullanılan görseller üzerine de nitel ve nicel değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Suriye'de Gerçekleşen Olaylar ve Türkiye'nin Suriye Dış Politikası

Suriye'de 2010 yılında başlayan protesto gösterileri, 2011 yılı Mart ayında Deraa şehrinde Suriye rejiminin sert müdahalesiyle iç savaşa dönüşmüştür. 2019 yılı itibarıyla 400 bine yakın insan hayatını kaybetmiş ve 5,5 milyondan fazla kişi de ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye ile 911 kilometre kara sınırına sahip olan Türkiye yaklaşık 4 milyon Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Suriye'deki kaotik durumun engellenmesi, Türkiye'ye insani göçün azaltılması, bölgedeki terörist oluşumların yok edilmesi gibi gerekçelerle Türkiye "24 Ağustos 2016 tarihinde Fırat Kalkanı Harekâtını; sonrasında ise 20 Ocak 2018 tarihinde Zeytin Dalı Harekâtını ve son olarak 9 Ekim 2019 tarihinde Barış Pınarı Harekâtını gerçekleştirmiştir." (Polat, 2020, s. 58).

Azerbaycan Yazılı Basını

1918-1920 yılları arasında iki yıl bağımsız kalan Azerbaycan, 70 yıl süren Sovyet dönemi sonrasında 1991 yılında bağımsızlığını yeniden kazanmıştır. Dış politikasında Türkiye ile dostane ilişkiler kuran Azerbaycan, Türkiye'nin iç politikasında tarafsız, dış politikasında ise Türkiye'nin çıkarlarını gözetken bir siyaset tarzı benimsemiştir. Azerbaycan'da basının genel durumu incelendiğinde Anayasanın 47. maddesinde "Herkesin fikir ve ifade özgürlüğü vardır" denilmektedir. Anayasanın 50. maddesinin birinci fıkrasında da "Herkesin istediği enformasyonu yasal yollarla arama, elde etme, hazırlama ve yayımlama

özgürlüğünün bulunduğu", ikinci fıkrasında ise "Kitle iletişim araçlarına teminat verildiği, basın ve kitle iletişim araçları üzerinde devlet sansürünün yasaklandığı" ifade edilmektedir. Dönemin cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in 6 Ağustos 1998 tarihinde imzaladığı özel kararnameyle basın üzerindeki sansür tamamen kaldırılmıştır (Memmedli, 2007, s. 32-34). Haydar Aliyev'in ölümünden sonra Cumhurbaşkanlığına seçilen oğlu İlham Aliyev 31 Temmuz 2008 tarihinde ekonomik sıkıntı yaşayan basına destek olmak gerekçesiyle "Kitle İletişim Araçlarına Devlet Desteği Konseptini" hayata geçirmiş ve bu yolla basın ekonomik olarak desteklenmiş ama devletin basın üzerindeki kontrolü de artırılmıştır (Karakuş, 2020, s. 625).

Türkiye'nin Suriye dış politikası ve askeri operasyonlarını konu alan haberler, diğer uluslararası basında olduğu gibi Azerbaycan yazılı basınında da genişçe yer bulmuştur. Azerbaycan yazılı basınından örneklem olarak seçilen gazetelerden "525-ci Qazet" 1992 yılından itibaren Azerbaycan Türkçesiyle yayımlanan orta tirajlı önemli bir gazetedir. 1 Temmuz 1990 yılında yayımlanmaya başlayan "Adalet" gazetesi Azerbaycan Türkçesi ile yayımlanmaktadır. İlk başta haftada bir defa çıkan gazete şu anda günlük olarak yayımlanmaktadır. Gazete amacını Türkçülük, vatanseverlik ve devletçilik olarak açıklamaktadır. Azerbaycan'ın en köklü gazetelerinden biri olan "Kaspi" gazetesi, 1881 yılında Rusça yayımlanmaya başlamış bugün de Azerbaycan

Türkçesi ve Rusça dillerinde yayımlanmaktadır. “Yeniçağ” gazetesi 2006 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Gazete Rusça, Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olarak üç ayrı dilde yayımlanmaktadır.

Liberal Medya Kuramı

Liberal basın anlayışının temeli John Locke’un 1859’da yayımlanan “Özgürlük Üstüne” adlı eserinde ortaya konmuştur. Liberal medya kuramı; basını tarafsız, gazetecileri de topluma bilgi taşıyan meslek profesyonelleri olarak görmekte, haberin de olabildiğince gerçeğe uygun bir şekilde oluşturulduğunu varsaymaktadır (Tılıç, 1998, s. 179). Basın; yasama, yürütme ve yargının yanında dördüncü güç olarak tanımlanmaktadır. Basının görevi “nesnellik”, “tarafsızlık” ve “dengellilik” ilkelerine bağlı kalarak ülkeyi yönetenlerin uygulamalarını denetlemek ve halka olup bitenlerle ilgili doğru bilgi vermektir (İnal, 1996, s. 15-17).

Düşüncenin özgür bir biçimde oluşturulması ve ifade edilmesine dayanan liberal basın anlayışının özellikleri şu şekilde özetlenebilir: İletişim alanındaki faaliyetlerin (yatırım, üretim) serbest biçimde gerçekleşmesi ve pazar mekanizması içinde yürütülmesini öngörür. Serbest dolaşım hakkı çerçevesinde herkes eşit bir şekilde bilgiyi elde etme ve aktarma özgürlüğüne sahiptir. Bu süreçte kitle iletişim araçları, devlet veya devletin organları tarafından herhangi sansüre tabi tutulamaz. Toplum ahlakının korunması ve ülke menfaatleri söz konusu olduğunda kitle iletişim araçlarına bazı sınırlamalar getirilebilir ancak basının her türlü kontrolü ve denetimi yargı sistemi içinde gerçekleşir (Karabay, 2000, s. 25-26).

Dış politika, ülke menfaatlerini ilgilendiren konuların başında gelmektedir. Basının, dış politika haberlerinde liberal medya kuramının öngördüğü “nesnellik”, “tarafsızlık” ve “dengellilik” ilkeleriyle ülke menfaatleri arasında ortaklaşan bir yayın çizgisine sahip olması beklenen bir durum olarak ifade edilmektedir.

Haber Nedir?

Haberin ne olduğuyla ilgili literatürde çok sayıda tanım ve açıklama vardır. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Güncel Türkçe Sözlüğe göre “haber” sözcüğü Arapça kökenlidir ve “bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık anlamına geldiği gibi iletişim veya yayın organları yoluyla edinilen bilgi” anlamına da gelmektedir (Türk Dil Kurumu (TDK), 2020).

Literatürde kullanılan tanımlamalara bakıldığında haber; “Gerçekliğin bir inşa biçimi” (Tokgöz, 2006, s. 209), “belirli bir yer ve zaman içerisinde gerçekleşen olayların aktarılması” (Girgin, 1998, s. 13), “İnsanların ilgisini çekebilecek, zamanlı bir olayın veya olgunun edebileştirilmiş özeti” (Güz, 2005, s. 60), “Vaktinde verilen, toplumda çok kişiyi ilgilendiren ve etkileyen, anlaşılır bir dille anlatılan bir olay, fikir ya da kanı” (Yüksel & Gürcan, 2001, s. 57-58) olarak açıklanmaktadır.

Bülbül, (2001, s. 75) haberin İngilizce karşılığı olan “news” sözcüğü için her alanda meydana gelen olayları yansıtmaları bakımından dört yönün İngilizce adlarının baş

harflerine vurgu yapıldığını söyler. Bu açıklama habere konu olan olayın evrenselliğine vurgu yapmaktadır.

Haberle ilgili tanımlamalar incelendiğinde haberin; gerçeğin tam olarak kendisi olmamasıyla birlikte gerçeğe en yakın biçimde kurgulanması, ilgi çekici olması, 5N 1K sorularına (ne, neden, nasıl, nerede, ne zaman ve kim?) cevap verebiliyor olması, objektif bir yaklaşımla basın etiğine uygun bir biçimde yazılması ve sunulması gibi özellikleri içermesi gerektiği görülmektedir.

1922 yılında ilk kez Lippmann tarafından ortaya atılan haber değeri (news values) kavramı (Güz, 2012, s. 18), haberciliğin temel ilkelerini oluşturan zamanlılık (immediacy), yakınlık (proximity), önemlilik (prominence), sonuç (consequence) insan ilgisini çekme (human interest) (Tokgöz, 2006, s. 222), “ilginçlik” ve “gerçekçilik” değerlerinden oluşmaktadır. Bu değerler içerisinde haberin gerçeklik (doğruluk) değeri, habere konu olan olay, olgu veya fikrin bir gerçeğe dayanmasıdır. Haberin bir bakıma olmazsa olmazı gerçekliktir (Bülbül, 2001, s. 139). Ayrıca gerginlik, çatışma, coğrafi ve psikolojik yakınlık da habere olan ilgiyi artırmaktadır (Güz, 2005, s. 64).

Haberde “Objektiflik” ve “Yanlılık”

Objektif haberciliğin gelişiminde telgrafın habercilikte kullanılması, ajans haberciliğinin yaygınlaşması ve meslek profesyonellerinin yaptıkları işe saygınlık kazandırma çabaları etkili olmuştur (Özer, 2008, s. 78). Objektiflikle ilgili, “kitle iletişim araçlarının tarafsızı yoktur, objektif olanı vardır” denir. Kitle iletişim araçlarının objektifliğinden bahsedilen konu, bu araçlar vasıtasıyla yayımlanan haberlerdir. Haber dışındaki diğer unsurların objektifliğinden bahsedilemez (Güz, 2005, s. 78).

Bir haberin objektif olarak yazılıp yazılmadığıyla ilgili, haberi gazetecinin doğru yazabilmesi için ya olaya tanıklık etmiş olması ya da olayı muhataplarına doğrulatmış olması gerekir. Ayrıca gazetecinin olay ve yorum arasındaki fark olan, bir olayın haber metnine dönüştürürken farklı yorum ve değerlendirmelerin ortaya çıkabileceği gerçeğini kabul etmesi gerekmektedir. Liberal medya kuramında haber metnini oluşturan gazetecinin pozisyonu, bir ayna gibi olayı olduğu şekliyle topluma aktaran bir aracı rolüdür. Basın ancak objektif, tarafsız ve adil olabilirse kamuyu denetleme; halkı, ülke ve dünyadaki gelişmeler hakkında doğru bir şekilde bilgilendirme ve aydınlatma görevlerini yerine getirebilir.

Haberde yanlılık, gazetecilerin habere konu olan olay ya da durumla ilgili gerçekliği olduğu gibi aktarmaması, haberi çarpıtması ve kendi bakış açısıyla yorumlayarak kurgulamasıyla ilgilidir. Haberde yanlılığın oluşmaması ve objektifliğin sağlanabilmesi için yazarın iç ve dış politika, sorunlar ve uluslararası gelişmeler konusunda bilgi sahibi olması; siyasi, ekonomik çıkara hizmet eden görüşleri haber metnine katmaması, olayı gerçeğe dayandırması ve bunu belgelendirmesi, olayı çarpıtmadan, abartmadan ve küçültmeden aktarması gerekmektedir (Girgin, 1998, s. 23-24). Kitle iletişim araçlarının yansız ve objektif hareket etmedikleri düşüncesi siyasal sistemin işlemesi ve halkın doğru bilgilendirilmesi bakımından sakıncalar doğurabilir. Bu durum basının kamuoyunu açıklama, kamuoyu

oluşturma, yönetenleri ve idareyi denetleme görevlerini engelleyici bir durumun ortaya çıkmasına neden olacaktır. Böylece basın toplumu yanlış yönlendirecek ve toplumun kanaatlerinin doğru bir şekilde oluşmasını engelleyecektir (Güz, 2005, s. 88).

Bulgular ve Yorum

Azerbaycan yazılı basınından örneklem olarak alınan "525-ci Qazet", "Adalet", "Kaspi" ve "Yeniçağ" gazetelerinin 25.02.2020-25.03.2020 tarihleri arasında yayımlanan haberleri arasından "Suriya" ve "Türkiye" sözcükleri kullanılarak haberler taratılmıştır. Yapılan bu tarama sonucunda belirtilen tarihler arasındaki haberler içerisinde konuyla ilgili olan 525-ci Qazet gazetesinde 4, Adalet gazetesinde 42, Kaspi gazetesinde 44, Yeniçağ gazetesinde 24 haber olmak üzere bu dört gazetede toplamda 114 haber tespit edilmiştir. Bu haberlerin hepsi de araştırmamıza dâhil edilerek haberler konu içeriğini oluşturan ülkeler bağlamında beş grupta kategorilendirilmiştir.

Çizelge 1'de birinci yüzdellik gazetede yer alan haber sayısının toplam habere (114 haber) oranını vermekten ikinci yüzdellik gazetede yer alan haber sayısının aynı gazetede diğer haberlere oranını vermektedir.

Türkiye'nin Suriye dış politikasıyla ilgili Azerbaycan medyasından örneklem olarak alınan gazeteler, haber içeriğini oluşturan ülkeler bağlamında incelendiğinde toplam 114 haberden 54'ünün (%47,36) Türkiye ve Suriye konularını içerdiği görülmektedir. Bu oran Azerbaycan gazetelerinde çıkan haberlerin büyük oranda Türkiye ve Suriye bağlamında üretildiğini göstermektedir. Gazetelere bakıldığında; 525-ci Qazet'te 4 haberle bu oran %100, Yeniçağ gazetesinde 14 haberle bu oran %58,33, Adalet gazetesinde 21 haberle bu oran %50, Kaspi gazetesinde 15 haberle bu oran 34,09'dur. Bu bilgiler çerçevesinde 525-ci Qazet'in bütün haberlerini Türkiye ve Suriye bağlamında

ürettiği görülmektedir. Haberlerini Türkiye ve Suriye bağlamı olarak diğer gazetelere göre en az oranla üreten gazete Kaspi (%34,09) gazetesidir.

Gazetelerde yayımlanan 39 haberin %34,21 oranla Türkiye, Rusya ve Suriye bağlamında oluşturulduğu görülmektedir. Bu durum Azerbaycan gazetelerinin Türkiye'nin Suriye politikasıyla ilgili Rusya'nın bakış açısını önemseydiğini göstermektedir. Gazetelere bakıldığında; Kaspi gazetesinde 21 haberle oran %47,72, Yeniçağ'da 8 haberle oran %33,33, Adalet gazetesinde, 10 haberle %23,80'dir. 525-ci Qazet'te ise Rusya gündemli haber yoktur.

Gazetelerde yayımlanan 13 haberin %11,40 oranla Türkiye, Suriye ve Avrupa Birliği ülkeleri bağlamında oluşturulduğu görülmektedir. Adalet gazetesinde bu oran 9 haberle %21,42, Kaspi gazetesinde bu oran 4 haberle %09,09'dur. 525-ci Qazet ve Yeniçağ gazetelerinde Avrupa ülkeleri bağlamında haber yoktur. Ayrıca gazetelerdeki Avrupa ülkeleri bağlamında üretilen bu haberlerin içeriğini, genellikle Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerle ilgili Avrupa ülkelerinin endişeleri ve Türkiye'nin Avrupa Birliği ülkelerinden bu göçmenlerle ilgili beklentileri oluşturmaktadır.

Gazetelerde yayımlanan 7 haberin %06,14 oranla Türkiye, Suriye, ABD ve NATO bağlamında oluşturulduğu görülmektedir. Yeniçağ gazetesinde bu oran 2 haberle %08,33, Kaspi gazetesinde bu oran 3 haberle %06, 81, Adalet gazetesinde bu oran 2 haberle %04,76'dır. 525-ci Qazet'te bu ülkeler bağlamında üretilen haber yoktur.

Gazetelerde yayımlanan 1 haberin %0,88 oranla Türkiye, Suriye, Rusya ve İran bağlamında oluşturulduğu görülmektedir. Bu haber Kaspi gazetesinde yer almaktadır. Bu oran Azerbaycan gazetelerinin Türkiye'nin Suriye dış politikasıyla ilgili İran'ın bakış açısı ve tutumuna çok az yer verdiklerini göstermektedir. Ayrıca geneli yansıttığı düşünülen gazetelerdeki haberlerin içeriğine bakıldığında Suriye rejiminin olaylara yaklaşımını, tutumunu içeren herhangi bir habere rastlanmamıştır.

Çizelge 1. Haberin konu içeriğini oluşturan ülkeler

Table 1. Countries that make up the subject content of the news

Gazetenin adı	Türkiye ve Suriye		Türkiye, Rusya ve Suriye		Türkiye, Suriye ve Avrupa ülkeleri		Türkiye, Suriye, NATO ve ABD		Türkiye, Suriye Rusya ve İran		Toplam haber sayısı
	Sıklık	Yüzdellik	Sıklık	Yüzdellik	Sıklık	Yüzdellik	Sıklık	Yüzdellik	Sıklık	Yüzdellik	
525-ci Qazet	4	%03,50									4
Kaspi	15	%13,15	21	%18,42	4	%03,50	3	%02,63	1	%0,88	44
Yeniçağ	14	%34,09	8	%47,72		%09,09	2	%06,81		%02,27	24
Adalet	21	%12,28	10	%07,01	9	%07,89	2	%01,75			42
		%58,33		%33,33		%21,42		%08,33			114
		%18,42		%08,77		%07,89		%01,75			
		%50		%23,80		%21,42		%04,76			
Toplam	54	%47,36	39	%34,21	13	%11,40	7	%06,14	1	%0,88	114

Çizelge 2. Yazı içeriklerinin haber türlerine göre

Table 2. According to the news types of the article contents

Gazetenin adı	Haber	Köşe yazısı, uzman görüşü			Toplam
525-ci Qazet	4	%100			4
Kaspi	35	%80	9	%20	44
Yeniçağ	19	%79	5	%21	24
Adalet	40	%95	2	%5	42
Toplam	98	%86	16	%14	114

Çizelge 3. Haber kaynakları

Table 3. News sources

Gazetenin adı	Kaynağı belirsiz		Kendi muhabiri		Azeri haber kaynakları		TK/RK		Yabancı haber kaynakları		THS
	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	
525-ci Qazet					4	%100					4
Kaspi	1	%02,27	7	%15,90	29	%65,90	4	%09,09	3	%06,81	44
Yeniçağ	9	%37,5	5	%20,84	1	%04,16	6	%25,00	3	%12,5	24
Adalet	10	%23,80	3	%07,14	6	%14,28	18	%42,85	5	%11,90	42
Toplam	20	%17,54	15	%13,15	40	%35,08	28	%24,56	11	%09,64	114

TK/RK: Türk haber kaynakları/Resmi kurumlar; THS: Toplam haber sayısı

Çizelge 4. Haber başlıklarının yargı bakımından Türkiye'nin Suriye dış politikasına karşı tutumu

Table 4. Attitude of news headlines towards Turkey's Syrian foreign policy in terms of judiciary

Gazetenin adı	Olumlu		Olumsuz		Nötr		Nötr
	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	
525-ci Qazet	1	%25			3	%75	4
Kaspi	11	%25			33	%75	44
Yeniçağ	14	%58,33			10	%41,66	24
Adalet	15	%35,71			27	%64,28	42
Toplam	41	%35,96			73	%64,03	114

Çizelge 5. Haber içeriklerinin yargı bakımından Türkiye'nin Suriye dış politikasına karşı tutumu

Table 5. Attitude of news content towards Turkey's Syrian foreign policy in terms of judiciary

Gazetenin adı	Olumlu		Olumsuz		Nötr		Nötr
	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	Sıklık	Yüzdelerik	
525-ci Qazet	3	%75			1	%25	4
Kaspi	17	%38,63			27	%61,36	44
Yeniçağ	15	%62,5			9	%37,5	24
Adalet	18	%42,85			24	%57,14	42
Toplam	53	%46,50			61	%53,50	114

Azerbaycan gazetelerinde yayımlanan toplam 114 haberin haber türlerine göre (Çizelge 2) dağılımına bakıldığında %86 oranla 98 yazı içeriğinin haber biçiminde yazıldığı görülmektedir. 525-ci Qazet'te 4 haberle bu oran %100, Adalet gazetesinde 40 haberle bu oran %95, Kaspi gazetesinde bu oran 35 haberle %80 ve 19 haberle Yeniçağ gazetesinde bu oran %79'dur. Bu bilgiler çerçevesinde Azerbaycan gazetelerinin Türkiye'nin Suriye politikasıyla ilgili içerikleri çoğunlukla haber biçiminde yazdıkları görülmektedir.

Gazetelerde geriye kalan 16 haberin (%14) köşe yazısı ve uzman değerlendirmelerinden oluştuğu görülmektedir. Yeniçağ gazetesinde 5 haberle bu oran %21, Kaspi gazetesinde 9 haberle bu oran %20, Adalet gazetesinde 2 haberle bu oran %5'tir. 525-ci Qazet'te köşe yazısı, uzman görüşü içerikli yazı yoktur.

Azerbaycan gazetelerinde Türkiye'nin Suriye dış politikası içeriğiyle yayımlanan haberler, haber kaynağı

bakımından incelendiğinde (Çizelge 3); Toplam 40 (35,08) haberin Azeri haber kaynaklarına, 28 (%24,56) haberin Türk haber kaynakları ve resmi kurumlarına dayandırıldığı görülmektedir. 20 (%17,54) haberin kaynağı belirtilmemiştir. 15 (%13,15) haberin kaynağı kendi muhabiri, 11 (%09,64) haber ise yabancı haber kaynaklarına dayandırılarak yazılmıştır. Haberlerde yer verilen haber kaynakları arasında APA (Azeri Press Ajansı), Azertac, Anadolu Ajansı, Trend-in, Ria Novosti gibi haber kaynaklarına çokça yer verildiği görülmektedir. Bu bilgiler çerçevesinde Azerbaycan gazetelerinin haber kaynakları olarak çoğunlukla Azeri ve Türk haber kaynaklarına başvurduğu görülmektedir. Haberler içerisinde Suriye haber kaynaklarına veya Suriye resmi kurumlarına dayandırılarak verilen habere de rastlanılmamıştır.

Azerbaycan gazetelerinde yayımlanan haberler, haber başlıklarının yargısı bakımından kodlama cetvelinde belirlenen kodlara göre olumlu, olumsuz ve nötr başlıklar

altında incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; haber başlıklarının yargısı bakımından nötr tutumda olan 73 (%64,03) haber tespit edilmiştir. Bu durum haber başlıklarının büyük çoğunluğunun nötr olarak oluşturulduğunu göstermektedir. Ayrıca 41 (%35,96) haberin başlığı yargısı bakımından olumlu olarak kodlanmıştır. Gazete haberlerine bakıldığında nötr başlıkların %75 oranla 525-ci Qazet ve Kaspi gazetesinde, olumlu yaklaşımın ise %58,33 oranla Yeniçağ gazetesinde yer aldığı görülmektedir. Haberlerde başlıklarının yargısı bakımından olumsuz tutum içeren başlığa rastlanmamıştır.

Haber içeriklerinin yargı bakımından Türkiye'nin Suriye dış politikasına karşı tutumları içerik analizi kodlama cetvelinde olumlu, olumsuz ve nötr olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan 4 gazetenin toplam 114 haberi arasından 53 (%46,50) haber olumlu olarak kodlanmıştır. 525-ci Qazet, 3 haberle %75 olumlu haber yüzdesine sahiptir. Yeniçağ gazetesi ise 15 olumlu haber ve %62,5 ile ikinci olumlu haber yüzdesine sahiptir. Bu olumlu haberlerin çoğunluğu Türkiye kaynaklı haberlerden oluşmaktadır. Haberler görselleriyle de olumlu tutumu desteklemektedirler.

Yukarıdaki 1. Görsel Kaspi gazetesinde 28 Şubat 2020 tarihinde yayımlanan "Turk Esgerine Xain Hucum (Türk Askerine Hain Hücum)" başlıklı haberin görselidir. 2. Görsel Yeniçağ gazetesinde 13.03.2020 tarihinde yayımlanan "Turk Esgerinden Numunevi Addım Coreyini Suriyalılarla Bolusdu (Türk Askerinden Örnek Alınacak Adım Çöregini Suriyelilerle Bölüştü)" başlıklı haberin görselidir. İçerikleri yargısı bakımından olumlu olarak değerlendirilen haberlerin görsellerinin ve başlıklarının da olumlu olduğu değerlendirilmiştir. Görsellerde çoğunlukla Türk bayrağı ve kamuflajlı Türk askerlerine yer verilmiştir.

Gazetelerdeki haber içeriklerinin yargısı bakımından 61 (%53,50) haberde nötr tutum tespit edilmiştir. Haberlerinde nötr tutum sergileyen birinci gazete 27 (%61,36) haberle Kaspi gazetesidir. Haberlerinde en az nötr tutum sergileyen gazete ise 1 (%25) haberle 525-ci Qazet'tir. Gazetelerin çoğunlukla Türkiye, Suriye ve Rusya içerikli haberlerinde nötr tutum sergiledikleri görülmektedir. Bu haberlerde kullanılan görsellerde çoğunlukla Rusya ve Türkiye'nin bayraklarına ve devlet adamlarının fotoğraflarına yer verilmiştir.

Görsel 3, Kaspi gazetesinde 06 Mart 2020 tarihinde yayımlanan "Ərdogan ile Putinin görüşünden kim qazandı? (Erdoğan ile Putin Görüşmesinde Kazanan Kim?)" başlıklı habere aittir. Görselde her iki ülkenin devlet başkanları ile ülke bayraklarına yer verilmesi, haber içeriği gibi görselinde de nötr bir tutum sergilendiğini göstermektedir. Ayrıca haber içeriklerinde yargısı bakımından olumsuz tutum içeren habere de rastlanılmamıştır.

Azerbaycan gazetelerindeki haberlerde kullanılan görseller içerisinde Suriye devlet adamları ve askeri yetkililerin fotoğrafları ile Suriye rejimini temsil eden bayrak ve sembollere de yer verilmediği görülmüştür. Bunun yanında haber içeriklerinde Suriye rejiminin bakış açısını ve yaşanan gelişmelerle ilgili görüş ve tutumunu aktaran haber içeriğine de rastlanılmamıştır.



Resim 1. Kaspi gazetesinde yayımlanan "Turk Esgerine Xain Hucum" başlıklı haberin görseli
Figure 1. The image of the news titled "Turk Esgerine Xain Hucum" published in Kaspi newspaper (Kaspi gazetesi, 28 Şubat 2020)



Resim 2. Görsel 2: Yeniçağ gazetesinde yayımlanan "Turk Esgerinden Numunevi Addım Coreyini Suriyalılarla Bolusdu" başlıklı haberin görseli
Figure 2. The image of the news titled "Turk Esgerinden Numunevi Addım Coreyini Suriyalılarla Bolusdu" published in Yeniçağ newspaper (Yeniçağ gazetesi, 13 Mart 2020).



Resim 3. Kaspi gazetesinde yayımlanan "Ərdogan ile Putinin görüşünden kim qazandı?" başlıklı haberin görseli
Figure 3. The image of the news titled "Ərdogan ile Putinin görüşünden kim qazandı?" published in Yeniçağ newspaper (Kaspi gazetesi, 06 Mart 2020)

Haber içeriklerinin yargısıyla ilgili dikkat çekici bir başka nokta da haber içeriklerinin yargısı ile haber başlıklarının yargısının uyumlu olduğudur. 4 gazetenin haber başlıklarının olumlu tutum oranı %35,96, nötr başlık oranı ise %64,03'tür. Bu oran haber içeriklerinin olumlu (%46,50) ve nötr (%53,50) tutum oranı ile uyumludur. Ayrıca başlık seçiminde gazetelerin içeriklerine göre daha nötr bir yaklaşım sergiledikleri de görülmektedir.

Adalet ve Kaspi gazetelerinde 28 Şubat 2022 tarihinde yayımlanan "Azərbaycan Müdafiə naziri Türkiyə tərəfinə başsağlığı verib (Azerbaycan Milli Savunma Bakanı Türkiyə'ye Başsağlığı Diledi)" haberi dışında Azerbaycan devlet adamlarının görüş ve değerlendirmelerine yer verilmediği görülmektedir. Bu durum da Azerbaycan devlet yönetiminin Türkiye ve Rusya arasındaki ihtilafta Rusya ile olan ekonomik, siyasi ve askeri ilişkilerinden dolayı Rusya'yı karşısına almaktan kaçındığı düşüncesini pekiştirmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, liberal medya kuramı bağlamında Azerbaycan yazılı basınından "525-ci Qazet", "Adalet", "Kaspi" ve "Yeniçağ" adlı dört gazetenin Türkiye'nin Suriye dış politikasına bakışını belirlemeyi amaçlamış ve bu amaç doğrultusunda toplam 114 habere içerik analizi uygulanmıştır. Çalışmada ayrıca haberler üzerine; haber konusunun içeriğini oluşturan ülkeler, haber türleri, haber kaynakları ve haberde kullanılan görseller yönüyle de nitel ve nicel değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre, dört gazetenin Türkiye'nin Suriye dış politikasına bakışı benzerlik göstermektedir. Haber içerikleri ve başlıklarına uygulanan içerik analizi sonucunda olumsuz tutuma sahip haberin yer almadığı, haberlerde nötr ve olumlu tutumun öne çıktığı tespit edilmiştir. Haber içeriğini oluşturan ülkelere bakıldığında haberlerin çoğunlukla Türkiye, Suriye ve Rusya bağlamında kurgulandığı görülmektedir. Gazete yazıları büyük oranda haber biçiminde yazılmış, köşe yazısı ve uzman görüşlerine az yer verilmiştir. Ayrıca haberler çoğunlukla Azeri ve Türk haber kaynaklarına dayandırılmıştır. Haberlerde Türk hükümet yetkililerinin görüşlerine oldukça geniş bir şekilde yer verildiği de görülmektedir. Haberlerin görselleri çoğunlukla Türk bayrağı, üniformalı Türk askerleri ve devlet adamlarının fotoğraflarından oluşmaktadır.

Bütün bu bulgular sonucunda Azerbaycan gazetelerinin Türkiye'nin Suriye dış politikasını konu alan haberlerinin; haber içeriği, haber başlığı, haberin içeriğini oluşturan ülkeler, haber kaynakları ve haberde kullanılan görseller bakımından Türkiye'nin Suriye dış politikasına karşı olumlu ve nötr bir bakış açısı sergilediği görülmektedir.

Liberal medya kuramı; "basını", objektif bir anlayışla herhangi bir siyasi, ekonomik ve politik çıkara hizmet etmeden, çevredeki ve dünyadaki gelişmelerle ilgili halkı doğru bir şekilde aydınlatan; yasama, yürütme ve yargının yanında dördüncü bir güç olarak tanımlanmaktadır. Fakat savaş, doğal felaketler, dış politika gibi ülke menfaatlerini

doğrudan ilgilendiren önemli konularda basının ülkesinin politika ve menfaatlerine uygun bir yayın politikası izleyebileceği de öngörülmektedir. Gazete haberlerinden elde edilen bulgular bu bağlamda değerlendirildiğinde Azerbaycan yazılı basınında haberlerinde ülkelerinin dış politikasına uygun bir habercilik anlayışıyla Türkiye lehine bir tutum sergiledikleri değerlendirilmektedir. Bu habercilik anlayışında birkaç belirgin durumun ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Bu durumlardan ilkinde, gazetelerin Türkiye'nin Suriye dış politikasına karşı olumlu ve nötr bir yaklaşım içeren haberlere yer verirken olumsuz yaklaşım içeren herhangi bir habere yer vermemesi, Türkiye'nin dış politikasını destekleyen bir habercilik anlayışına sahip olduklarını göstermektedir.

Azerbaycan, Türkiye ile yakın ilişkiler kurmanın yanında 1991 yılında ayrılarak bağımsızlığını kazandığı Rusya ile de askeri, siyasi ve ekonomik ilişkilerine dikkat etmektedir. Gazete haberlerine bakıldığında, Suriye politikasında Türkiye'nin karşıt cephesinde yer alan Rusya'yla ilgili olumsuz bir değerlendirmeye rastlanmaması, Azeri devlet adamları ve askeri yetkililerin görüşlerine, Türkiye'ye başsağlığı mesajı içeren, bir haber dışında yer verilmemesi ikinci belirgin durumdur. Bu durum da gazetelerin, ülkelerinin dış politikadaki menfaatlerine uygun bir şekilde Rusya ve Türkiye arasında tarafsız kalmaya özen gösterdiği ve buna uygun bir yayın politikası sergilediği şeklinde yorumlanmaktadır.

Haberlerde Suriye yönetiminin yer alma biçimi de belirgin bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Toplam 114 haber içerisinde Suriye tarafının görüşlerine yer verilmemiş, Suriye haber kaynaklarına atıf yapılmamıştır. Ayrıca haberlerde Suriye tarafıyla ilgili bayrak, sembol veya herhangi bir görsel de kullanılmamıştır. Bu durum da gazetelerin, Suriye ve Türkiye arasındaki anlaşmazlıkta Türkiye'nin politikalarını destekleyici bir yayın anlayışına sahip oldukları şeklinde değerlendirilmektedir.

Extended Abstract

In the theoretical part of this study, liberal media theory has been examined. Depending on the liberal media theory, evaluations were made on the concepts of news, news value, objectivity and bias in the news.

The aim of this research is to determine the perspective of the Azerbaijani print media on Turkey's Syrian foreign policy.

The basic assumption of the study is that the news published in Azerbaijani newspapers support Turkey's Syrian foreign policy.

Azerbaijan newspapers that constitute the sample of the study are "525-ci Qazet", "Adalet", "Kaspi" and "Yeniçağ" newspapers. It is thought that these newspapers reflect the general of the Azerbaijani press.

The news of these newspapers dated 25.02.2020 and 25.03.2020 were examined. The reason for choosing this date was that Turkey launched a military operation against Syria during this period and these operations were widely covered in the world press.

In the research, the news in the newspapers were analyzed by content analysis method. First, the coding ruler was created. The expressions were determined as positive, negative and neutral. Assistance was taken from a field expert while creating the coding scheme. In addition, the language of the analyzed news is Azeri Turkish. Assistance was received from a field expert on the language of these news. Then the news were coded according to the coding scale.

The turning point in the relations between Turkey and Syria was 2010. On this date, mass movements called "Arab Spring" emerged in the Arab geography. The demonstrations that started in Syria grew over time and civil war emerged. In this process, Turkey has stood against the policies of the Syrian state from the very beginning. As a result of this negative process, the civil war in Syria grew and millions of Syrians left their countries. Turkey hosted the majority of these immigrants. Turkey has been adversely affected by these developments in political, social and economic aspects. In order to prevent this problem from affecting Turkey more negatively, Turkey made military interventions in the region from 2016 to 2020.

Turkey's Syrian foreign policy has drawn the reaction of Iran and the Arab world, especially in Europe, Russia, America. These countries wanted Turkey to end its intervention in the region as soon as possible.

Azerbaijan, which has good military, political, cultural and economic relations with Turkey, did not show a negative approach towards Turkey in this process. Turkey was the first country to recognize the Azerbaijani state, which was established in 1991, and to help it develop. For this reason, the two countries support each other in their foreign policies.

The news about Turkey and Syria in the Azerbaijani media were analyzed with content analysis. News and news headlines were coded as positive, negative, and neutrality in Turkey's Syrian foreign policy.

News; the countries that make up the news content were examined in terms of news types and images used in the news, and qualitative and quantitative evaluations were made.

The information obtained was summarized in a table, frequency and percentage rates were determined. In addition, qualitative evaluations were made on these rates and determinations.

It has been seen that the data obtained as a result of the research and the hypothesis of the research are compatible.

Kaynakça

- 525-ci qazet. (2020, Ocak-Mayıs). 525.az: <https://525.az/> adresinden alındı
- Adalet gazetesi. (2020, Ocak-Mayıs). Adalet.az: <https://www.adalet.az/az> adresinden alındı
- Berger, A. A. (1991). *Media research techniques*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Bülbül, A. R. (2001). *Haberin anatomisi ve temel yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Girgin, A. (1998). *Haber yazma teknikleri*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Gökçe, O. (2001). *İçerik çözümlemesi*,. Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Güz, N. (2005). *Haberde yönlendirme ve kamuoyu araştırmaları*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Güz, N. (2-4 Mayıs 2012). *Teknolojik gelişmeler ve haberde etik sorunlar*. New Communication Technologies and Social Transformation (Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm), (s. 16-24). Kırgızistan.
- İnal, M. A. (1995). *Yazılı basın haberlerinde "yapısal" yanlılık sorunu*. *Toplum ve Bilim* 67, 111-134.
- İnal, M. A. (1996). *Haber okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- Karabay, N. (2000). *Gazetecilik ve haber (Kuramsal bir yaklaşımla)*. İzmir: Meta Basım .
- Karakuş, G. (2020). *Azerbaycan'da temsili demokrasinin işleyişi ve medyanın özgürlüğü*. *TurkishStudies-History*, 15(2), 619-630. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42704>
- Kaspi gazetesi. (2020, Ocak-Mayıs 06 Mayıs). Kaspi.az: <https://www.kaspi.az/> adresinden alındı
- Memmedli, C. (2007). *Azerbaycan'ın çağdaş kitle iletişim araçları sistemi*. Bakü Üniversitesi Yayınları, Bakü.
- Özer, Ö. (2008). *Liberal basın anlayışı: Objektif habercilik ideali, haber değerliliği ve gazetecilik etiği*. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi .
- Polat, D. Ş. (2020). *Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki askerî harekâtının amaçları ve sonuçları*. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*(16 (33)), 53-96. doi:10.17752/guvenlikstrjtj.719968
- Tılıç, L. D. (1998). *Utaniyorum ama gazeteciyim: Türkiye ve Yunanistan'da gazetecilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tokgöz, O. (2006). *Temel gazetecilik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2020, 4 18). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Yeniçağ gazetesi. (2020, Ocak-Mayıs). <https://yenicag.az/> adresinden alındı
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, E., & Gürcan, H. İ. (2001). *Habercinin el rehberi: Soru ve örneklerle haber toplama ve yazma kural ve teknikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi .